

Temat :Struktura klasowa,warstwowa i zawodowa społeczeństwa.

Polecenia :

1.Wyjaśnij, czym jest struktura zawodowa społeczeństwa.

2.Odpowiedz na pytanie: Od czego zależy prestiż i społeczne uznanie dla danego zawodu?

Załączniki: Skan podręcznika WOS str.37-39.

Struktura klasowa jest wyrazem różnic społecznych. Wyróżnia się dwa ujęcia klas społecznych. Jednym z nich jest **koncepcja ekonomiczna**. Według jej zwolenników klasy społeczne są wytworem określonych stosunków gospodarczych.

Do reprezentantów tej koncepcji zaliczamy między innymi **Karola Marksa**. Stanowisko marksistowskie odegrało istotną, chociaż niekoniecznie pozytywną rolę w historii XX wieku. Karol Marks uważał, że społeczeństwo dzieli się na dwie klasy: posiadających środki produkcji i nieposiadających. W jego ujęciu te dwie klasy miały się zwalczać aż do chwili powstania społeczeństwa bezklasowego. Włodzimierz Lenin uważał, że nastąpi to w wyniku rewolucji. Odmienne stanowisko w ramach koncepcji ekonomicznej reprezentował niemiecki historyk, socjolog i religioznawca **Max Weber**. Jego zdaniem klasy to zespoły osób o „różnych szansach życiowych”, a więc o zróżnicowanych możliwościach dostępu do dóbr. Max Weber, podobnie jak marksiści, również uznawał występowanie antagonizmów między klasami. Był przy tym jednak zwolennikiem zmian dokonywanych na drodze ewolucyjnej, a nie rewolucyjnej. Jego poglądy znalazły wielu kontynuatorów. Odniesienia do nich odnajdziemy między innymi w katolickiej nauce społecznej (np. w encyklice *Quadragesimo anno*).

Odminną koncepcję klas społecznych głoszą przedstawiciele **teorii funkcjonalnych**. Zakładają one, że społeczeństwo zawsze było podzielone na klasy. Źródła podziału klasowego wynikają z konieczności funkcjonalnych. Zdaniem zwolenników tych teorii – **Kingsleya Davisa** i **Wilberta E. Moora** – każde społeczeństwo, aby mogło funkcjonować, musi być podzielone. Różnice pomiędzy klasami wynikają z korzyści materialnych i niematerialnych (prestż, uznanie, władza), czerpanych przez tych, którzy dzięki swym kwalifikacjom zajmują najwyższą pozycję społeczną. Rozdzielnictwo tego rodzaju dóbr należy do społeczeństwa.

Współczesne społeczeństwa dzielą się według innych kryteriów. Wyznacznikami pozycji w hierarchii społecznej są przede wszystkim zamożność, wykształcenie, wykonywany zawód, zajmowane stanowisko i styl życia. Mniejsze znaczenie ma pochodzenie społeczne. Młody człowiek wywodzący się z klasy robotniczej ma wszelkie szanse zdobycia wykształcenia oraz dobrze płatnej pracy. Najczęściej wyróżnia się cztery **klasy** lub pięć klas. Pierwsza z nich to właściciele dużych przedsiębiorstw, kadry kierownicze najwyższego szczebla i wybitni specjaliści. Najniższą klasę stanowią ludzie mający niskie wykształcenie, wykonujący prace niewymagające specjalnych kwalifikacji (sprzątanie, proste prace budowlane). Pomędzy nimi lokuje się tak zwana klasa średnia, którą dzieli się na wysoką, średnią i niską; należą do niej między innymi biznesmeni, średnie i niższe kadry kierownicze, specjaliści (lekarze, nauczyciele, prawnicy) oraz wykwalifikowani robotnicy. Zwykle klasę średnią uznaje się za trzon społeczeństwa demokratycznego. Ze względu na swoją liczebność ma ona największy wpływ na funkcjonowanie społeczeństwa i państwa. Polska jest w okresie

użytkowanie środków produkcji kryterium przynależności klasowej

różnice międzyklasowe wynikiem rozdzielnictwa dóbr przez społeczeństwo

nowy układ społeczny, w którym pochodzenie ma znaczenie drugorzędne

intensywnych przemian społecznych. Ma już wprawdzie względnie ukształtowaną klasę wyższą i niższą, lecz klasa średnia jeszcze się nie uformowała.

Pogłębiające się od początku lat dziewięćdziesiątych różnice w poziomie życia między warstwami najuboższymi i bogatymi przejawiają się między innymi w skrajnie odmiennych warunkach mieszkaniowych.

zbiorowość złączona
wspólnym statusem
społecznym

Struktura warstwowa, tak jak podział klasowy, jest wyrazem różnic społecznych. Warstwa społeczna to zbiorowość ludzi, której członkowie uznają, że łączy ich wspólna pozycja społeczna (status społeczny). Wyróżnikiem danej warstwy może być posiadany majątek, poziom kultury czy styl życia. Inteligencję, często wymienianą jako warstwa społeczna, wyróżnia spośród innych przede wszystkim poziom wykształcenia (przynajmniej średnie), zainteresowanie kulturą wysoką (muzyka klasyczna, literatura piękna) oraz liberalne poglądy polityczne. Oczywiście te wyróżniki nie są regułą. Pod względem ekonomicznym inteligencja może być bardzo zróżnicowana, dzieląc się na przykład na przedstawicieli wolnych zawodów (adwokaci, notariusze) i pracowników tak zwanej sfery budżetowej (nauczyciele, naukowcy). Zwykle jednak najistotniejsze jest poczucie przynależności do danej warstwy.

hierarchia społecznego
uznania dla zawodów
i ich przydatności

Struktura zawodowa we współczesnych społeczeństwach jest odbiciem znaczenia, jakie mają w nich różne zawody. Jedne zawody cieszą się większym, inne mniejszym uznaniem społecznym. O pozycji danego zawodu decydują między innymi zarobki. Nie jest to jednak regułą. Na przykład sekretarka w biurze przedstawicielstwa firmy zagranicznej może zarabiać więcej od nauczyciela, ale jej pozycja społeczna będzie niższa. W Polsce na szczycie hierarchii prestiżu zawodowego od wielu lat znajdują się profesorowie wyższych uczelni czy lekarze, a więc grupy zawodowe, które do niedawna osiągały dość przeciętne dochody. W tym wypadku czynnikiem wpływającym na społeczne uznanie zawodu są wysokie kwalifikacje. Dużą rolę odgrywają również tradycje. Nauczyciel i lekarz w małych społecznościach lokalnych, które były podstawą społeczeństwa, zawsze byli zaliczani do elity tych zbiorowości. O hierarchii

prestiżu zawodu decydują w Stanach Zjednoczonych strażaków po atakach terroru. W ostatnich latach wzmocnienia. Zmniejszyła się liczba pracowników w tym zawodzie, a zwiększyła zatrudnienie w naszym kraju zawody, takie jak przedsiębiorcy, zawodowcy, a zawodowego nie uległa wię-

Podsumowanie

- Społeczeństwo jest najbardziej zjednoczone (dają się na nią obiektywne kryteria: religia, kultura i struktura społeczna)
- Na strukturę społeczną składają się: wartości, normy, instytucje społeczne, organizacje i instytucje społeczne
- Społeczeństwo można podzielić na warstwy (płeć i wiek), zamożność (warstwy społeczne) i wykształcenie

Pytania i ćwiczenia

1. Opisz strukturę demograficzną społeczeństwa.
2. Określ położenie swoje i innych w hierarchii kryteriów, którymi kierujemy się w ocenie statusu społecznego.
3. Zastanów się, czy można mówić o strukturze społecznej w społeczeństwie średniej. Uzasadnij swoją odpowiedź.

Literatura pomocnicza

- A. Brémond, J.-F. Couet, A. Daval, J. Szczepański, *Elementarne pojęcia socjologiczne*, Warszawa 1998.
J. Turowski, *Socjologia. Wielkie słowniki*, Warszawa 2000.
Z. Ziemiński, *Elementy socjologii*, Warszawa 1998.

prestiżu zawodu decyduje również jego społeczna przydatność. Dlatego w Stanach Zjednoczonych tak bardzo wzrosło społeczne uznanie dla strażaków po atakach terrorystycznych 11 września 2001 roku.

W ostatnich latach w polskiej strukturze zawodowej zaszły istotne zmiany. Zmniejszyła się liczba osób zatrudnionych w przemyśle i rolnictwie, a zwiększyła zatrudnionych w usługach. Pojawiły się nieznane dotąd w naszym kraju zawody, takie jak maklerzy giełdowi, doradcy podatkowi, przedsiębiorcy, zawodowi politycy i inni. Jednak hierarchia prestiżu zawodowego nie uległa większym zmianom.

Podsumowanie

- Społeczeństwo jest najbardziej złożoną zbiorowością społeczną. Składają się na nią obiektywne warunki bytu (przyroda, warunki ekonomiczne), kultura i struktura społeczna.
- Na strukturę społeczną składają się zbiorowości społeczne (grupy, organizacje i instytucje społeczne) powiązane ze sobą systemem zależności.
- Społeczeństwo można dzielić na podstawie różnic demograficznych (płeć i wiek), zamożności (klasy społeczne), pozycji społecznej (warstwy społeczne) i wykonywanego zawodu.

Pytania i ćwiczenia

1. Opisz strukturę demograficzną społeczności uczniowskiej swojej szkoły.
2. Określ położenie swojej rodziny w strukturze społecznej. Podaj następujące kryteria, którymi się posłużyłeś, dokonując tej oceny.
3. Zastanów się, czy można mówić o ukształtowaniu się w Polsce klasy średniej. Uzasadnij swoje stanowisko.

Literatura pomocnicza

- A. Brémond, J.-F. Couet, A. Davie, *Kompendium wiedzy o socjologii*, Warszawa 2006.
 J. Szczepański, *Elementarne pojęcia socjologii*, Warszawa 1970.
 J. Turowski, *Socjologia. Wielkie struktury społeczne*, Lublin 2000.
 Z. Ziemiński, *Elementy socjologii*, Poznań 1994.

